

1. Inleiding

Van 4-8 juli 2019 vond de 28ste jaarvergadering («Annual Session») van de Parlementaire Assemblée van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE PA) plaats in Luxemburg. Zo'n 270 parlementariërs uit 55 landen uit Noord-Amerika, Europa en Centraal-Azië kwamen bijeen voor deze bijeenkomst met als thema het stimuleren van duurzame ontwikkeling om veiligheid te bevorderen: de rol van parlementen. Het Nederlandse parlement werd op deze bijeenkomst vertegenwoordigd door de Tweede Kamerleden **Van den Bosch** (VVD, delegatieleider) en **Bouali** (D66). Aangezien de delegatie in september opnieuw wordt samengesteld in verband met de aanstelling van een nieuwe Eerste Kamer, droeg dit bij aan de beperkte omvang van de afvaardiging. Centraal stonden de drie rapporten van de vaste commissies van de assemblee, analoog aan de drie «dimensies» van de OVSE: politiek en veiligheid, economie & milieu, en mensenrechten & democratie. Daarnaast bespraken deze commissies in totaal zestien «supplementary items», resoluties, die door individuele leden van de assemblee waren ingediend. De Nederlandse delegatie heeft zich vooral gericht op de commissie voor politieke zaken en veiligheid, en de commissie voor mensenrechten en democratie. In deze twee commissies vonden de belangrijkste politieke discussies plaats, die voornamelijk gingen over de voortdurende conflicten tussen Georgië en Rusland inzake Zuid-Ossetië en Abchazië, de Russische bezetting van de Krim, de Nakarno-Karabach kwestie en schending van mensenrechten in onder meer de Russische Federatie en Turkije. Verliet de Russische delegatie vorig jaar bij de stemming over de slotverklaring demonstratief de vergadering, dit jaar stemde de Russische delegatie die op de laatste dag was gereduceerd tot een lid tegen de Luxemburg-verklaring. Het Russische lid probeerde nog met procedurele redenen, namelijk de assemblee zou niet over voldoende quorum beschikken, de stemming te frustreren en ongeldig te laten verklaren. Deze procedurele kwestie werd door voorzitter Tsereteli, op basis van informatie van het secretariaat, terzijde geschoven. De president hamerde er richting de Russische delegatie op niet telkens het proces te frusturen, daarbij verwijzende naar de opstelling van deze delegatie vorig

jaar in Berlijn. De slotverklaring¹ werd uiteindelijk door de assemblee met een overgrote meerderheid aangenomen, met tegenstemmen van de Russische en de Turkse delegatie. Wederom toonde deze jaarvergadering de gespannen internationale verhoudingen tussen Rusland en het Westen. Rusland stond vrijwel geïsoleerd in haar standpunten tijdens de vergadering.

De delegatie werd en marge van de interparlementaire conferentie zeer hartelijk ontvangen door de Nederlandse ambassadeur, de heer Schaapveld, die ook aanwezig was tijdens de openingssessie op 4 juli. De assemblee werd op zaterdagavond 6 juli verwelkomd door de Minister van Buitenlandse Zaken, de heer Asselborn, in de abdij Neumünster in de stad Luxemburg. Ook sprak de delegatie met twee leden van de Open Dialogue Foundation over de recente mensenrechtensituatie in Kazachstan. In de aanloop van de presidentiele verkiezingen in juli jongstleden heeft er een massa-arrestatie plaatsgevonden van duizenden vreedzame protesteerders, daarmee werd hen de vrijheid van vergadering en vrijheid van meningsuiting ontnomen. Specifieke aandacht werd gevraagd voor een paar individuen die langdurig word vastgehouden. Men gaf ook aan dat de EU missie in Kazachstan weinig actie onderneemt over de geuite zorgen over de verslechterende mensenrechtensituatie. De delegatie gaf aan dit te melden bij hun collega's in het Europees parlement en te melden bij Minister Blok van Buitenlandse Zaken.

2. Vergadering Standing Committee

Op 4 juli vond de vergadering van het Standing Committee plaats. Dit is bijeenkomst van delegatieleiders, waar iedere sessie van de OVSE PA traditioneel mee begint. Geen van de delegatieleden kon hieraan deelnemen, wel was Nederland op ambtelijk niveau aanwezig. Het Standing Committee heeft onder andere de taak om de ingediende «supplementary items» toe te delen aan de drie vakcommissies. Zoals vorig jaar ook het geval was, maakte de Russische delegatie, bij monde van het Doemalid Pyotr Tolstoy, bezwaar tegen het in behandeling nemen van een Oekraïense resolutie over de militarisering door de Russische Federatie van de tijdelijk bezette autonome Republiek van de Krim en de stad Sebastopol, Oekraïne, de Zwarte Zee en de Zee van Azov en daarnaast tegen een Georgische resolutie over de veiligheid en mensenrechtensituatie in de Georgische gebieden Abchazië en Tsinvali/Zuid-Ossetië. Volgens de heer Tolstoy zou het telkenmale herhalen van zetten niets uitmaken en derhalve zou het niet besproken hoeven te worden in de assemblee. Het Oekraïense lid en indiener van de eerste resolutie, de heer Gerasymov, refereerde naar de recente dodelijke aanslag op een medische specialist door vuur van de door Rusland gesteunde separatisten en onderstreepte daarmee dat er wel degelijk sprake is van militarisering van de Krim. Ook de Georgische indiener, mevrouw Katsarava pleitte voor het behoud van haar resolutie op de agenda als zijnde een reminder van de niet-vervulde verplichtingen. Het Standing Committee stemde vervolgens toch voor agendering van de Oekraïense en Georgische resoluties in de eerste commissie inzake politieke zaken en veiligheid (met, respectievelijk, 35 voor en 2 tegenstemmen en 26 voor en 1 tegenstem).

Het Standing Committee gaf middels een geheime stemming de huidige secretaris generaal, de heer Montella, mandaat om zijn termijn met vijf jaar te verlengen (met 55 voor en 2 tegenstemmen).

Penningmeester, mevrouw Barnett uit Duitsland gaf een toelichting op de begroting van de assemblee voor het komende financiële jaar. Zij stelde

¹ De tekst van de slotverklaring («Luxembourg Declaration») is raadpleegbaar via <https://www.oscepa.org/documents/annual-sessions/2019-luxembourg/3882-luxembourg-declaration-eng/file> en via www.tweedekamer.nl

voor om de begroting aan te passen met een verhoging van EUR 186.499,-, vanwege een kleine stijging in de omvang van de staf, extra kosten vanwege de jaarvergadering in Vancouver in 2020 en extra staf in het kader van mediastrategie en zichtbaarheid. Concreet betekent dit een stijging van 5% van het budget en daarmee ook van de contributies van alle aangesloten parlementen. Zonder discussie stemde het Standing Committee unaniem in met deze budget- en contributieverhoging. President Tsereteli blikte terug op zijn activiteiten in het afgelopen jaar en verwees hierbij naar het bezoek aan Nederland in het voorjaar van 2019. Hij stipte aan dat hij de Voorzitters van beide Kamers, mevrouw Arib en mevrouw Broekers-Knop had gesproken evenals de Nederlandse delegatie bij de OVSE PA. Ook noemde hij nog het verzoek van de Nederlandse delegatie om een rol te spelen in bemiddeling tussen twee OVSE landen. Ook merkte hij op dat het termijn van de huidige OVSE PA ambassadeur, de heer Nothelle, eindigt in 2020, waarvoor een opvolger gezocht moet worden.

Ook de secretaris-generaal legde verantwoording af van zijn werkzaamheden van de afgelopen periode, waarbij onder meer is gewerkt aan het versterken van het functioneren van de OVSE PA en het introduceren van nieuwe media instrumenten, zoals de «OSCE PA Events» app.

Voorts gaf de voorzitter van de derde commissie, de Zwitserse mevrouw Kiener Nellen, een uitvoerig mondeling verslag op haar bezoek aan Oekraïne, waarbij ze werd vergezeld door rapporteur Hadjiyianni uit Cyprus. Zij vestigde de aandacht op de Entry-Exit Checkpoint in Stanytsia Luhanska. Dit is de enige overgang in de Luhansk regio, waarbij voetgangers een afstand van twee kilometer moeten afleggen over een verwoeste brug die provisorisch is vervangen met twee steile houten stellingen. Dagelijks steken hier 9.000 mensen over, onder meer om hun maandelijks pensioen in ontvangst te nemen of om familie te ontmoeten. Met name voor ouderen en minder-valide personen is dit een uitputtingsslag en de Special Monitoring Mission to Ukraine heeft al diverse incidenten van mensen met acute gezondheidsproblemen en overlijden gerapporteerd. Het Russische lid, de heer Tolstoy reageerde hierop met zijn teleurstelling uit te spreken dat niet de andere, de Russische zijde, is gehoord. Volgens hem gaat het hier om een erge humanitaire situatie waarbij de Oekraïense autoriteiten blokkades opwerpen en aanslagen uitvoeren tegen de Oekraïense burgers.

Mevrouw Cederfelt, Zweeds parlements lid en vicepresident van de assemblee informeerde de leden over de voortgang van haar rapport inzake het onderzoek naar de moord op Boris Nemtsov. Tijdens de Wintersessie in Wenen is zij aangesteld tot rapporteur en zij zal de assemblee tijdens de jaarvergadering in de zomer van 2020 in Canada rapporteren. Zij heeft als taak te rapporteren over de omstandigheden van de moord op de politicus in 2015 en de doeltreffendheid van het onderzoek door de Russische autoriteiten. Zij organiseerde later in de week hierover ook een side-event, waarbij de rapporteur namens de Raad van Europa Parlementaire Assemblee de heer Zingeris uit Litouwen was uitgenodigd. De heer Zingeris is eind juni aangesteld om een rapport op te stellen waarin de Russische autoriteiten worden opgeroepen onderzoek naar de moord op Nemtsov te heropenen gezien een aantal serieuze zorgen over de onafhankelijkheid van het onderzoek. Dit was een speciale bijeenkomst dat druk werd bezocht en waarbij beide Nederlandse delegatieleden ook aanwezig waren.

Tot slot werd aangekondigd dat de jaarvergadering in 2020 in Vancouver, Canada plaatsvindt, voor de herfstsessie («Autumn Session») in oktober 2020 wordt nog gezocht naar een gastland. In 2021 organiseert Roemenië de zomer- en Ierland de herfstsessie (in respectievelijk Boekarest en Dublin).

3. Commissie I: Political Affairs and Security

Elke commissie had een resolutie onder rapporteurschap van een parlamentslid opgesteld rond het thema «Advancing Sustainable Development to Promote Security: The Role of Parliaments». Het Russische lid, de heer Slutsky, gaf in de eerste discussieronde al aan de ontwerpresolutie van deze commissie, opgesteld door het Ierse parlamentslid Farrell, onacceptabel te vinden. Het taalgebruik bood volgens hem geen ruimte tot samenwerking. Volgens hem had de Special Monitoring Mission to Ukraine diverse rapporten opgesteld waaruit bleek dat er geen Russische militaire aanwezigheid was in Oekraïne. Ten aanzien van de Krim, merkte hij op dat dit gebied is terug geleverd aan Rusland en dat dit een realiteit is.

Op verzoek van de Russen werd met steun van een grote meerderheid, inclusief Oekraïne, een paragraaf geschrappt waarin bezorgdheid werd uitgesproken over het gebrek aan voortgang in het bereiken van een constructieve dialoog in de conflictgebieden binnen de OVSE regio, in Abchazië en de Tsinvali-regio/Zuid-Ossetië; Donetsk en Luhansk regio's als mede op de Krim en Sebastopol; en de Nagarno-Karabach regio en de zeven districten van Azerbeidzjan. Tegelijkertijd behield de resolutie een passage, ondanks protest van de Russen, over een oproep aan de Russische autoriteiten tot het beëindigen van militaire vijandelijkheden in Oost-Oekraïne, de bezetting van de Krim en terugtrekking van de Russische militaire krachten uit Oekraïne. Op voorstel van de Amerikanen werd in de resolutie opgenomen dat men teleurgesteld is over het verbreken van de verplichtingen door de Russische Federatie van haar verplichtingen onder het INF-Verdrag. Veel discussie was er tussen de Armeense en Azerbeidzjaanse delegatie over Nagarno-Karabach. Op voorstel van de heer Van den Bosch werd in de resolutie ook opgenomen dat cybersecurity een prioriteit binnen de OVSE behouden dient te blijven, aangezien cybercriminaliteit een van de snelst groeiende bedreigingen is voor de internationale veiligheid. Volgens Van den Bosch kan in een resolutie over veiligheidszaken, waarbij er wel wordt verwezen naar terrorisme en extreem geweld en de opkomende invloed van China, cybersecurity als prioriteit niet ontbreken. Hiervoor was unanieme steun binnen de commissie. De resolutie werd met 66 stemmen voor, 3 tegen en 2 onthoudingen aangenomen. Rusland behoorde tot de tegenstemmers van de resolutie. De Nederlandse delegatieleden stemden voor de resolutie.

In deze commissie werden voorts vijf «supplementary items» behandeld:

1. The Militarisation by the Russian Federation of the Temporarily Occupied Autonomous Republic of Crimea and the City of Sevastopol, Ukraine, the Black Sea, and the Sea of Azov (dhr. Gerasymov, Oekraïne)
2. The Challenges Related to Returning and Relocating Foreign Terrorist Fighters (dhr. Voridis, Griekenland)
3. The Security and Human Rights Situation in Abkhazia, Georgia and the Tskhinvali Region/South Ossetia, Georgia (mevr. Katsarava, Georgië)
4. Energy Security in the OSCE Area (mevr. Miliute, Litouwen)
5. Good practices for States Related to Private Military and Security Companies (dhr. Hiltbold, Zwitserland)

Al deze vijf resoluties kregen voldoende steun door de leden in de politieke commissie.

4. Commissie II: Economic Affairs, Science, Technology and Environment

In deze commissie werden, naast de officiële commissieresolutie, vier «supplementary items» behandeld en aangenomen. Het ging om de volgende resoluties:

1. Strategic Foresight for Science, Technology and Innovation for Sustainable Development (dhr. Pirshtuk, Wit-Rusland)
2. The Integratino of Gender and Youth Perspectives in Efforts to Combat Climate Change (mevr. Fry, Canada)
3. Digitalisation as an Advantage for Gender Policies (mevr. Miladinovic, Servië)
4. Promoting Energy Security by Ensuring Access to Sustainable Energy (dhr. Aldag, Canada)

5. Commissie III: Democracy, Human Rights and Humanitarian Questions

De officiële resolutie van de derde commissie behandelde de mensenrechtensituatie binnen de OVSE-regio. De heer Bouali was tevreden met de stevige standpunten van de OVSE collega's richting Rusland en Turkije inzake mensenrechten binnen de OVSE-regio. Volgens hem was het goed dat een grote meerderheid gender en LGBTI-kwesties, de positie van Roma en Sinti en de vrijheid van media en bescherming van journalisten benadrukten. De resolutie werd met 54 stemmen voor, 6 tegen (van Russische en Turkse leden) en 3 onthoudingen aangenomen. De Nederlandse delegatie stemde voor de resolutie die was opgesteld door het Cypriotische lid Hadjiyianni.

De resoluties («supplementary items») die in deze commissie werden behandeld, waren:

1. Educating Schoolchildren to Avoid Human Trafficking (dhr. Smith, Verenigde Staten)
2. Neontal Care as a Social Development Target (mevr. Taverna, Italië)
3. Combating Xenophobia, Aggressive Nationalism and Related Intolerance (dhr. Turov, Russische Federatie)
4. A call for Stronger OSCE Action Against Increased Discriminatio of Christians in certain OSCE participating States, as well as Adherents of Other Minority Faiths (dhr. Söder, Zweden)

De resolutie over de strijd tegen xenofobie, agressief nationalisme en gerelateerde intolerantie van het Russische lid Turov werd weggestemd met 25 stemmen tegen, 11 voor en 13 onthoudingen. Er was veel kritiek op de resolutie vanuit de Amerikaanse, Britse, Litouwse en Oekraïense delegatie vanwege het ontbreken van een veroordeling van communisme. Ook zou volgens de Amerikanen Rusland zelf haar eigen agressief nationalisme in Oekraïne en Georgië niet erkennen.

In de bespreking van de resolutie van het Zweedse lid Söder over een oproep voor meer actie van de OVSE tegen toenemende discriminatie van Christenen alsmede ook van aanhangers van andere minderheids-godsdiensten wilde de heer Bouali met steun van de Belgische delegatie de resolutie aanpassen met het ook verwijzen naar Joden en Islam in de titel en rest van de resolutie. Dit voorstel kreeg niet voldoende steun. Het lid Bouali stemde voorts tegen de resolutie, het lid Van den Bosch onthield zich van stemming. De resolutie werd met 33 stemmen voor, 14 tegen en 11 onthoudingen aangenomen.

6. Plenaire vergadering

In de afrondende stemming op 8 juli over de slotverklaring van de 28ste jaarvergadering van de OVSE PA maakte het nog enige overgebleven lid van de Russische delegatie, de heer Ryzhak, meerdere malen bezwaar tegen het in stemming brengen de slotverklaring. Het zou ontbreken aan een quorum, een meerderheid van de totale OVSE PA leden. Volgens president Tsereteli was dit niet het geval en moest het lid ophouden met het proces te frustreren zoals de Russische delegatie het vorig jaar ook probeerde. Eerder had de heer Ryzhak aangegeven te hopen op nieuw leiderschap in Oekraïne, met president Zelensky hetgeen zou kunnen leiden tot vooruitgang. De resoluties die in de assemblee waren aangenomen, met name over Oekraïne en de Georgische regio's reflecteerden zijns inziens niet met de werkelijkheid. De Turkse delegatie maakte bezwaar naar een verwijzing in de tekst naar de noodsituatie in het land (artikel 147). Omdat de noodsituatie al een jaar is opgeheven, vond de delegatie het opnemen ervan niet gerechtvaardigd. De assemblee stemde met 94 stemmen voor, 7 tegen en 11 onthoudingen over de slotverklaring. De Russische en Turkse delegatie stemden tegen. De verklaring bestaat uit de drie resoluties van de vakcommissies en 15 «supplementary items», waar voldoende steun voor werd gevonden.

Voorts werd er op 8 juli teruggeblikt op enkele verkiezingswaarnemingsmissies, die de assemblee de afgelopen tijd georganiseerd had. Het ging daarbij om verkiezingen in Moldavië, Oekraïne en Kazachstan. Sinds de OVSE PA Wintervergadering zijn meer dan 250 leden als waarnemer bij verkiezingen uitgezonden. In het afgelopen jaar heeft de OVSE PA in totaal 11 verkiezingen waargenomen. Verder sprak een aantal hoge functionarissen de plenaire vergadering toe. Op donderdag 4 juli opende president Tsereteli de jaarvergadering met te verwijzen naar het oprichtingsdocument van de OVSE, «the Helsinki Final Act», van meer dan veertig jaar geleden, waarin wordt opgeroepen tot een sterkere rol van de Verenigde Naties in het versterken van vrede en het bevorderen van oplossingen voor internationale problemen. Hij lichtte toe dat de duurzaamheidsdoelen van de Verenigde Naties en de rol van nationale parlementen het centrale thema is van deze bijeenkomst en hij riep op tot implementatie van de doelen. Vervolgens verwees de President van de Kamer van Volksvertegenwoordigers van Luxemburg, de heer Etgen, in zijn welkomstwoord naar het belang van veiligheid in tijden van klimaatverandering, energiezaken, schaarste van natuurlijke hulpbronnen en duurzame ontwikkeling. Volgens hem gaat het hierbij om het idee in de toekomst conflicten te voorkomen als we onze duurzaamheidsdoelen serieus nemen. De Luxemburgse premier, de heer Bettel, sprak in zijn speech tijdens de opening over de rechtstaat als onderdeel van de essentie van wat het betekent om Europeaan te zijn. Hij benadrukte het belang van mensenrechten en de noodzaak voor parlementsleden om respect voor diversiteit te bevorderen. «Vrede is altijd als een vruchtbaar jong boompje dat we zullen verliezen als we er niet voor zorgen. Laten we nooit onze geschiedenis vergeten en leren van onze vele fouten,» aldus Bettel. Tot slot sprak de heer Hoyer (Verenigde Staten), een van de oprichtende leden, over de noodzaak multilaterale instituties te versterken ter bescherming van democratie. Hij onderstreepte dat de beste manier om antidemocratische krachten van binnenuit en van buitenaf te bestrijden is om te laten zien dat democratie werkt en om het vertrouwen in de electorale regering te herstellen. Na de openingsspeeches, nam de plenaire vergadering alvast twee «supplementaire items» aan:

1. The Role of Civil Society – Individuals and Non-Governmental Organisations – in Realising the Aims and Aspirations of the OSCE (dhr. Hastings, Verenigde Staten)

2. The Role of National Parliaments in Preventing and Combating Corruption in the OSCE Area (mevr. Cederfelt, Zweden en mevr. Charalambides, Cyprus).

Aan het einde van de vergadering op 11 juli werd de uitslag van de stemming over de president meegedeeld, waarbij de zittende president, de heer Tsereteli uit Georgië het opnam tegen mevrouw Barnett uit Duitsland. Tsereteli kreeg met 120 stemmen versus 84 voor mevrouw Barnett de steun van de meerderheid van de assemblee om zijn termijn met één jaar voort te zetten. Ook zijn er nieuwe vicepresidenten per acclamatie aangestelde, het zijnde mevrouw De Sena, Portugal, de heer Dobre, Roemenië en de heer Guliyev, Azerbaidjan. De heer Juel-Jensen uit Denemarken volgt mevrouw Barnett op als penningmeester voor de 2020 en 2021 sessies. Ook zijn de posities van voorzitter, vicevoorzitter en rapporteur van de drie vakcommissies ingevuld.

De voorzitter van de delegatie,
Van den Bosch

De griffier van de delegatie,
Bakker-de Jong